

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki

w sprawie dotyczącej obwinionego sędziego Sądu Rejonowego [...] w W. X.Y., po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na posiedzeniu w dniu 20 listopada 2024 roku, wniosku prokurator Prokuratury Rejonowej [...] w przedmiocie wyłączenia SSN Marka Motuka od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZI 29/24

na podstawie art. 42 § 1 k.p.k. i art. 41 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych

postanowił:

wniosek o wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZI 29/24 pozostawić bez rozpoznania jako niedopuszczalny.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 27 sierpnia 2024 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego) prokurator Prokuratury Rejonowej [...] wniósł o wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZI 29/24 „z uwagi na istnienie okoliczności tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności Sędziego Sądu Najwyższego Marka Motuka, mając na uwadze zarówno tryb powołania w/w Sędziego do Sądu Najwyższego, w którym uczestniczyła Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana ustawą z dnia 8 grudnia 2017 roku, jak i przedmiot śledztwa prowadzonego za sygn. akt [...] Prokuratury Rejonowej [...] w K.”.

Autor wniosku wskazał, że kanwą stwierdzonych na szkodę sędziego Y.Z czynów zabronionych w postaci ataków w mediach społecznościowych była działalność pokrzywdzonego, krytykująca działania uprzedniej władzy związane z tzw. reformą wymiaru sprawiedliwości oraz działania w stosunku do sędziów sądów powszechnych, mające wpływ na gwarancje ich niezawisłości i niezależności, w tym związanej również ze zmianami m.in. w Krajowej Radzie Sądownictwa utworzonej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 roku.

Podkreślono następnie, że sędzia Sądu Najwyższego Marek Motuk został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek z Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw w dniu 4 maja 2020 roku.

W ocenie wnioskującego w takim kształcie Krajowa Rada Sądownictwa nie może być uznana za organ odpowiadający modelowi i standardowi funkcjonowania wynikającemu z właściwym przepisów Konstytucji RP, przepisów prawa Unii Europejskiej i przepisów Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („EKPCz”). Wskazano następnie, że zarówno Sąd Najwyższy, jak i Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej („TSUE”) oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka („ETPCz”) wielokrotnie już w swoim orzecznictwie wskazały, że Krajowa Rada Sądownictwa działająca w reżimie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. nie daje gwarancji niezależności od władzy wykonawczej oraz ustawodawczej, a konsekwencją takiego stanu rzeczy jest niemożność uznania sędziów nominowanych do pełnienia urzędów w procedurze nominacyjnej z udziałem tak ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa za gwarantów niezależnego i niezawisłego sądu, stosownie do zasady wyartykułowanej w przepisach krajowych i międzynarodowych (art. 6 EKPCz, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, art. 178 Konstytucji). Nadmieniono również, że w odniesieniu do sędziów Sądu Najwyższego powołanych w tym trybie, obalenie tej zasady i gwarancji nastąpiło w sposób nieodwracalny, co oznacza, iż nie dają oni gwarancji niezależności i bezstronności w orzekaniu, a zatem swymi orzeczeniami nie tworzą oni sądu w znaczeniu konstytucyjnym i konwencyjnym.

W ocenie autora wniosku orzecznictwo sądów krajowych wskazuje, że udział nowej KRS utworzonej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. w postępowaniu nominacyjnym sędziów powoduje poważną i nieusuwalną wadę ich nominacji, a instytucjonalna wadliwość powołania sędziego sprawia, że nie może on korzystać z domniemania dochowania standardu niezależności i bezstronności.

Argumentowano następnie, iż przedmiot wskazywanego śledztwa, bezpośrednio wiąże się ze zorganizowaną działalnością w mediach społecznościowych osób mających powiązania z Ministerstwem Sprawiedliwości polegającą na pomówieniach i znieważeniach pokrzywdzonego sędziego Sądu Okręgowego w K. Y.Z, zmierzającą do jego dyskredytacji w opinii publicznej i mającą ściśle związek z publiczną działalnością pokrzywdzonego, aktywnie sprzeciwiającego się zmianom w wymiarze sprawiedliwości, a tym samym w takim kształtowaniu prawa, które może mieć wpływ na niezawisłość i niezależność sędziów sądów powszechnych, publicznie wyrażającego opinie na temat reform ustawodawczych wpływających na sądownictwo, a dotyczących m.in. KRS czy Sądu Najwyższego. Zdaniem autora wniosku fakt związany z powołaniem sędziego Sądu Najwyższego Marka Motuka na to stanowisko na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 roku winien prowadzić do stwierdzenia, że zaistniały w niniejszej sprawie okoliczności wskazujące na uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności wskazanego sędziego, a w konsekwencji na kwestię właściwego rozpoznania wniosku o podjęcie uchwały przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Rejonowego [...] w W. X.Y. Powyższe przyjęcie, zdaniem wnioskodawcy jest tym bardziej zasadne, gdyż w swojej działalności zawodowej oraz prywatnej osoba podejrzewana sędzia X.Y. ściśle był powiązany z osobami odpowiedzialnymi za takie ukształtowanie ustawodawstwa wpływającego na wymiar sprawiedliwości, którego skutkiem jest wadliwe funkcjonowanie Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 roku.

Zwrócono następnie uwagę, iż sędzia Sądu Okręgowego w K. Y.Z był członkiem Krajowej Rady Sądownictwa w okresie od 2010 roku do 2018 roku i publicznie wyrażał opinie dotyczące wadliwości funkcjonowania organu jakim jest

Krajowa Rada Sądownicza ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 roku, co uznano za ważny element skutkujący złożeniem niniejszego wniosku, który wiąże się ściśle z kwestionowanymi zmianami w systemie wymiaru sprawiedliwości i wpływu polityków na wybór Krajowej Rady Sądownictwa, działalnością samego pokrzywdzonego sędziego Y.Z, publicznie krytykującego zmiany w sądownictwie, w tym zmiany w KRS. Pokreślić należy, iż przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa i innych ustaw, które doprowadziły do zmian w tym organie i wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa w dniu 6 marca 2018 roku miały bezpośredni wpływ na pokrzywdzonego, albowiem z tym dniem jego kadencja jako członka KRS wygasła ex lege, a to na wniosek tak ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa został powołany na stanowisko Sędziego Sądu Najwyższego Marek Motuk.

W ocenie wnioskodawcy, mając na uwadze przytoczone wyżej okoliczności, jedyną możliwością zapewnienia wydania bezstronnego orzeczenia w sprawie jest wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZI 29/24. Jednocześnie podkreślono, że w sytuacji orzekania w sprawie przez SSN Marka Motuka może dojść do naruszenia art. 6 EKPCz, który przewiduje standard prawa do rzetelnego procesu i rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd, co również znajduje swoje odzwierciedlenie w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek w przedmiocie wyłączenia SSN Marka Motuka od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt I ZI 29/24 należało pozostawić bez rozpoznania. Argumentacja przytoczona we wniosku, koncentrująca się wokół kwestii związanych z procedurą nominacyjną sędziego objętego wnioskiem o wyłączenie oraz zapatrywań prawnych zawartych w wybranych judykatach sądów krajowych i międzynarodowych, w zupełności pomija obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej stan prawny.

Na wstępie przypomnienia wymaga, że zgodnie z treścią art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, co oznacza, że orzeczenia te wiążą sądy, Sąd

Najwyższy, a także strony, które nie mogą wywodzić skutków prawnych z przepisów, których konstytucyjność została zakwestionowana. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazuje natomiast, że niekonstytucyjnym, a zatem niedopuszczalnym jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania (m.in. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 marca 2022 r., sygn. akt K 7/21).

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 stycznia 2022 r., sygn. P 10/19, orzekł, iż: art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.) w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji; art. 31 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1904) w związku z art. 49 § 1 ustawy z 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji; art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygania przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji. Wprawdzie wskazany wyrok Trybunału dotyczy art. 49 k.p.c., jednak

pozwala stwierdzić, że przedstawiona w nim wykładnia prawa rozciąga się również na problem stosowania art. 41 § 1 k.p.k. ze względu zbieżną podstawę oceny dopuszczalności wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy na wniosek.

Powołać również w tym miejscu należy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, w którym orzeczono, że art. 49 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Co do kwestii związanych podstawą prawną złożonego wniosku o wyłączenie (art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.), należy również wskazać, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19 (który wszedł w życie z dniem 12 marca 2020 r.), przepis art. 41 § 1 k.p.k. utracił moc w zakresie, w jakim dopuszczał rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa. Już choćby z tego powodu rozważenie okoliczności przytoczonych we wniosku w kontekście powołanego przepisu jest niedopuszczalne.

Nadto wskazać należy na pkt. I uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2024 r., sygn. akt III CZP 44/23, której nadano moc zasady prawnej, w którym to wskazano, iż żądanie sędziego lub wniosek o wyłączenie sędziego od rozpoznania sprawy oparte wyłącznie na okolicznościach towarzyszących powołaniu tego sędziego nie wywołuje skutków prawnych, a w takiej sytuacji stosuje się *per analogiam* art. 53¹ § 2 i 3 k.p.c.

Skoro więc wniosek o wyłączenie SSN Marka Motuka złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k. został oparty wyłącznie na okolicznościach odnoszących się do jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s., to należało uznać, że wniosek ten – jako pozbawiony podstaw

formalnoprawych – jest niedopuszczalny z mocy ustawy, co też wykluczało możliwość jego rozpoznania.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż zaprezentowana przez autora wniosku argumentacja nie zawiera w swej treści okoliczności, które mogłyby podawać w wątpliwość bezstronność SSN Marka Motuka, a tym samym nie spełnia wymogów wskazywanych przez ustawodawcę w art. 41 k.p.k., na której to podstawie wnioskodawca oparł swoje żądanie.

Zgodnie z treścią art. 41 § 1 k.p.k. (który to przepis znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie mocą 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych) sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Treść powołanego przepisu, dla stwierdzenia podstawy wyłączenia sędziego, wymaga istnienia określonej kategorii okoliczności, która, jeżeli zestawić ją z przedmiotem rozstrzygnięcia w określonej sprawie, prowadzi do wniosku o uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego, mającego ją rozstrzygnąć. Oznacza to, że pomiędzy podnoszonymi okolicznościami, które powinny mieć charakter rzeczywisty i obiektywny, a rozstrzygnięciem konkretnej sprawy musi zachodzić związek funkcjonalny, pozwalający na możliwości wyprowadzenia z nich wniosku o istnieniu uzasadnionej wątpliwości co do braku bezstronności w rozstrzygnięciu tej sprawy, a więc o potencjalnie możliwym rozstrzygnięciu na korzyść jednej ze stron, bez uzasadnionych podstaw. Uzasadniona wątpliwość co do bezstronności, w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k., zachodzi zatem zawsze *in concreto*, a nie *in abstracto*. Nie może zatem stanowić jedynie subiektywnego przekonania określonej osoby, lecz winna być konkretna, realna, obiektywna i poddająca się zewnętrznej weryfikacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2012 r., III KK 214/11, OSNKW 2012/4/4). Wymóg bezstronności sędziego należy rozumieć zarówno w aspekcie „braku przejawów subiektywnej stronniczości sędziego lub jego osobistych uprzedzeń”, jak i „konieczności obiektywnej bezstronności sądu, który winien dawać wystarczające gwarancje, by wykluczyć wszelkie uprawnione wątpliwości w tej mierze” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2018 r., sygn. akt III KK 244/17, LEX nr 2433068). Jednocześnie w orzecznictwie akcentowana jest konieczność

zróznicowania obiektywnej bezstronności sędziego i jego bezstronności w odbiorze zewnętrznym, przy czym „co do odbioru zewnętrznego z reguły odwołać się można do oceny sytuacji dokonanej przez hipotetycznego, przeciętnie wykształconego, poprawnie logicznie myślącego członka społeczeństwa, który nie jest osobiście zainteresowany wynikiem procesu”, eliminując „wszystkie te sytuacje, w których wątpliwości wobec bezstronności byłyby pochopne lub nieprawdziwe i łatwo można byłoby tego dowieść” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2009 r., sygn. akt III KK 257/08, LEX nr 532400).

Zdaniem Sądu Najwyższego takich kryteriów żądanie zawarte we wniosku natomiast nie spełnia. Wnioskujący nie przedstawił bowiem skonkretyzowanych okoliczności, mogących wzbudzić u przeciętnego i rozsądnie rozumującego obserwatora procesu uzasadnioną wątpliwość co do istnienia w sprawie o sygnaturze akt I ZI 29/24 kierunkowego nastawienia sędziego - czy to do uczestników, czy też do przedmiotu postępowania, która zestawiona z przedmiotem rozstrzygnięcia w uprzednio powołanej sprawie prowadziaby do wniosku o uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego. Podkreślić należy, iż wspomniana wątpliwość musi bowiem wynikać z pewnych okoliczności faktycznych, np. zachowania sędziego wyrażającego swój stosunek do sprawy, a nie – jak ma to miejsce w niniejszej sprawie - z regulacji prawnych konstytuujących urząd sędziowski. Wątpliwość co do bezstronności sędziego objętego wnioskiem sprowadzają się bowiem wyłącznie do faktu, iż został on powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), którą to procedurę wnioskodawca ocenia jako wadliwą i naznaczoną naruszeniem standardów niezawisłości i bezstronności. Instytucja określona w art. 41 § 1 k.p.k. nie stanowi natomiast narzędzia kontroli procesu powołania na stanowisko sędziego, a korzystanie z niej w sposób przyjęty przez autora wniosku przez świadczy o traktowaniu powyższej w sposób instrumentalny, doprowadzając do zniweczenia jej celu.

Zważając na konstrukcję analizowanego żądania oraz zaprezentowany sposób budowania argumentacji, mającej wykazać zmaterializowanie przesłanki

zawartej w uprzednio powoływanym przepisie, zdaje się koniecznym przypomnienie jego – niejako zlekceważonej przez autora wniosku - treści, która stanowi, iż „sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie”. Konfrontując zatem jasno wyartykułowany przez ustawodawcę wymóg z brakiem nie tyle przekonującej, co zasadniczo jakiegokolwiek argumentacji w kontekście zawartej w powoływanej normie przesłanki, żądanie autora wniosku nie zawiera tym samym treści pozwalającej na jego uwzględnienie w kontekście przepisu art. 41 § 1 k.p.k. Treść wniosku w żaden sposób nie odpowiada przy tym na pytanie z jakiego dokładnie powodu taki sędzia miałby nie być bezstronny, tj. na korzyść której ze stron miałby rozstrzygnąć sprawę bez uzasadnionych podstaw merytorycznych czy prawnych, a przecież do tego sprowadza się brak bezstronności.

Same wątpliwości, co do zgodności któregoś z elementów procedury powołania sędziego, opisanych w ustawie nowelizującej z dnia 8 grudnia 2017 r., z Konstytucją RP, nie mogą stanowić podstawy do odmowy ich zastosowania, lecz zobowiązują do uruchomienia przewidzianej specjalnie w tym celu procedury pytań prawnych do TK, co do o niezgodności obowiązujących przepisów z Konstytucją, (zob. wyrok TK z 31 stycznia 2001 r., P 4/99, czy wyrok TK z 4 grudnia 2001 r., SK 18/00). Natomiast wszelkie inne nieprawidłowości w konkretnej procedurze powołania konkretnego sędziego SN (a także NSA, sądu administracyjnego, sądu powszechnego lub wojskowego) - mające charakter systemowy lub indywidualny - uprawniają strony lub uczestników postępowania w sprawie z jego udziałem, do podważenia jego bezstronności i niezawisłości, w trybie ustawowej procedury przewidzianej (w przypadku sędziego SN) w art. 29 §§ 4 - 25 u.S.N.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[M. T.]

[a.ł.]

